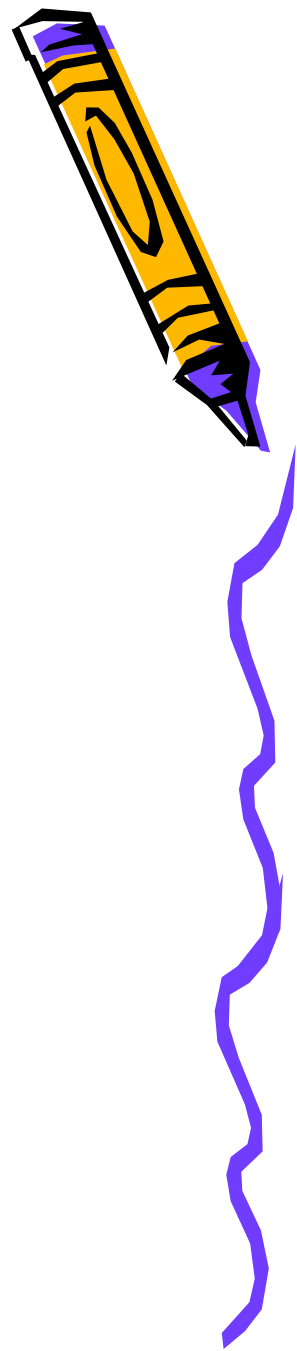

TEÓRIA FIRMY- Výroba

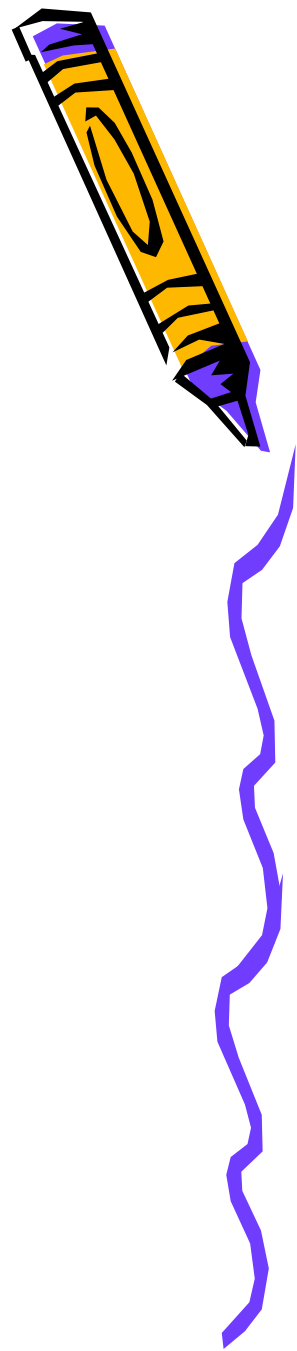
Cvičenie 7

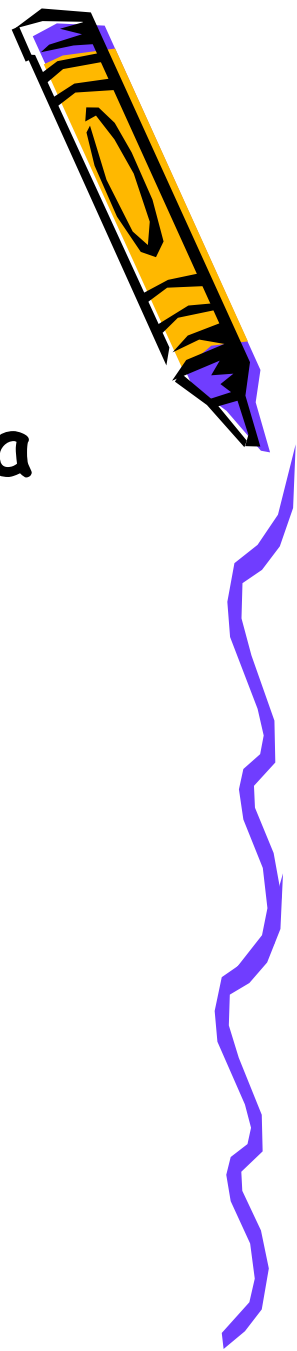
- budeme sledovať rozhodnutia na strane ponuky.
- ako sa jednotlivé firmy rozhodujú, koľko by mali vyrábať, aby maximalizovali svoj zisk

- nákup výrobných faktorů (na trhu VF) $\Rightarrow$ výrobné náklady firmy (TC)
- realizovaná produkcia $\Rightarrow$ celkové příjmy (výnosy) firmy (TR)

- Hlavný cieľ firmy = maximalizácia zisku
- $TR - TC = \text{zisk firmy}$

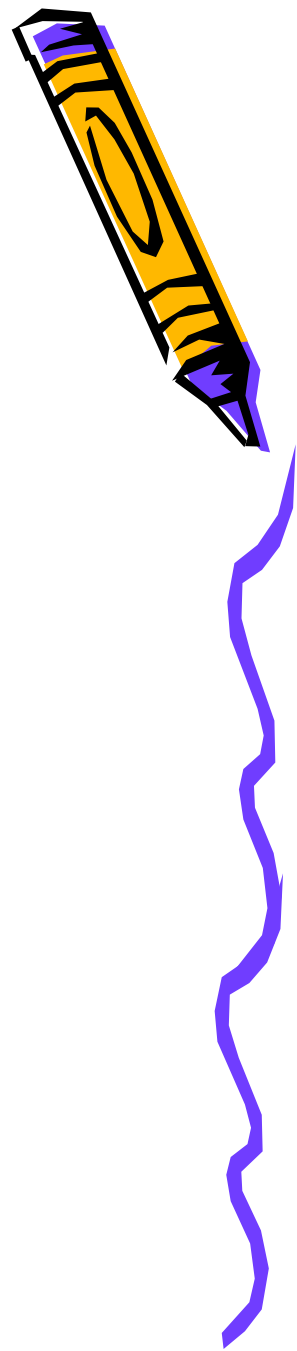

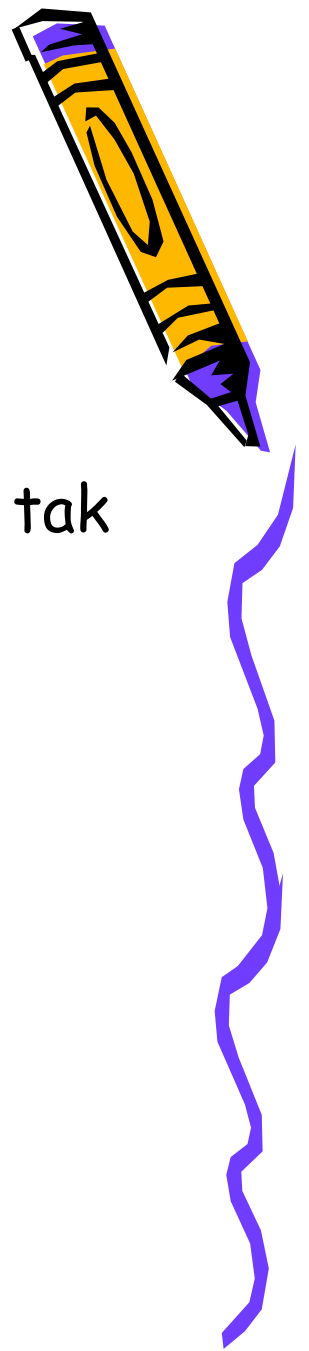
Z hľadiska formy prejavu môžu byť náklady:

- **Explicitné náklady** - sa vykazujú pri platbách iným hospodárskym subjektom za poskytnutie nejakého vstupu.
- **Implicitné náklady** sú náklady, ktoré nepredstavujú priame peňažné výdavky

- Dva pohľady na zisk firmy:
  - Ekonomický zisk
  - Účtovný zisk

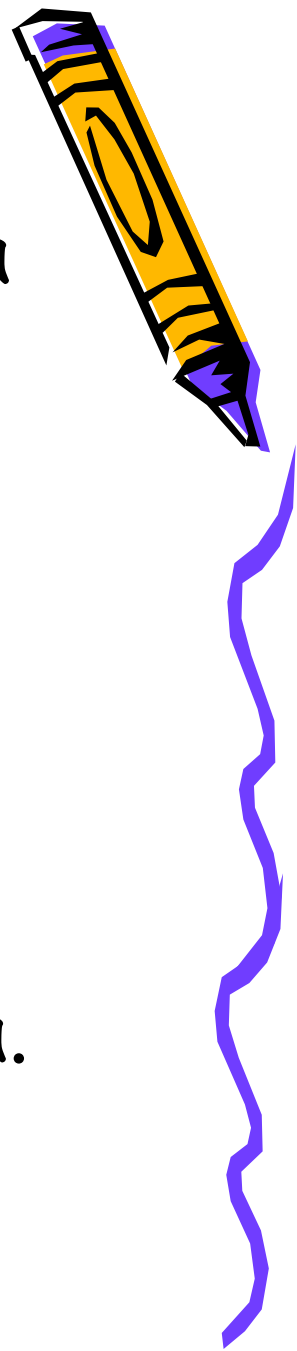
Čo je produkcia (výroba)?

- je **proces**, v rámci ktorého firmy kombinujú výrobné vstupy, s použitím danej technológie, tak aby vyprodukovali výstup.

Aké sú základné výrobné vstupy?

- pôda, práca a kapitál

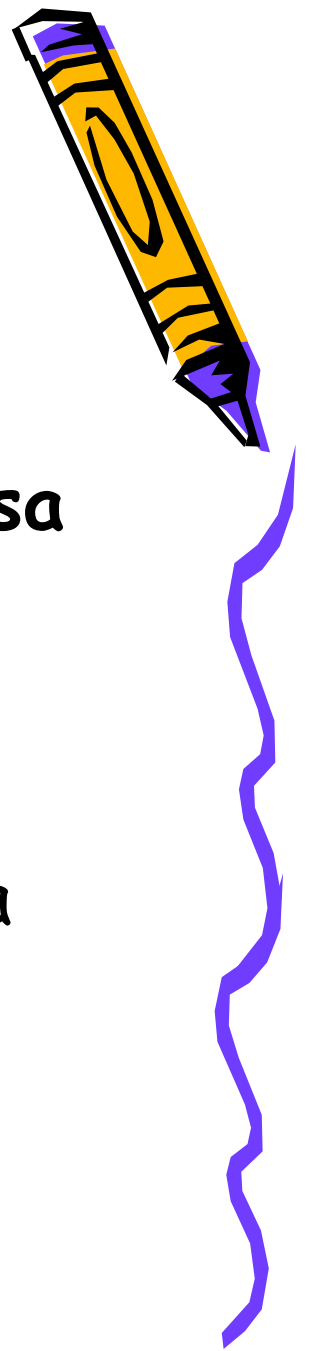

- Základné otázky , ktoré rieši firma pri svojom rozhodovaní:
- Čo sa bude vyrábať a v akom množstve?
- Ako budú kombinované výrobné faktory pri výrobe?
- Teoretickým vyjadrením tohto rozhodovania je produkčná funkcia.

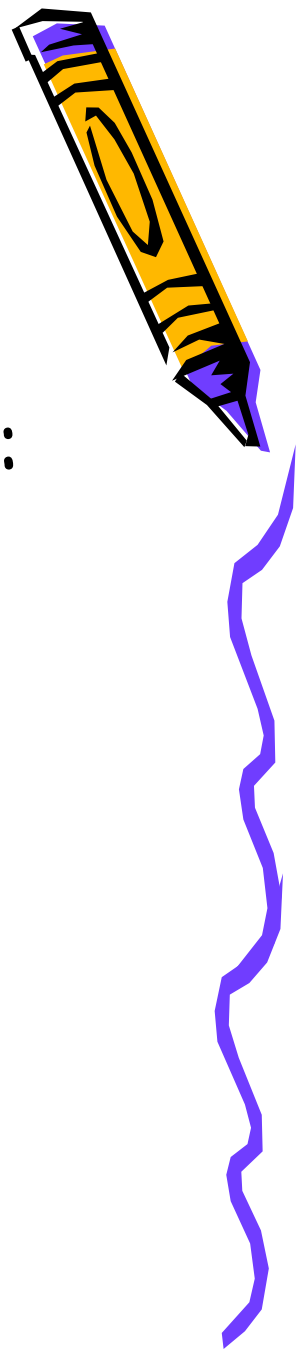

Produkčná funkcia

- vyjadruje vzťah medzi výstupom a použitými vstupmi.
- hovorí ako sa bude meniť výstup, ak sa mení niektorý, niektoré alebo všetky vstupy.
- $Q = F(K, L, A)$ (kapitál, práca, pôda)
- Zjednodušený model uvažuje len prácu a kapitál $\Rightarrow$ dvojfaktorová produkčná funkcia $Q = F(K, L)$

Podoba produkčnej funkcie závisí od:

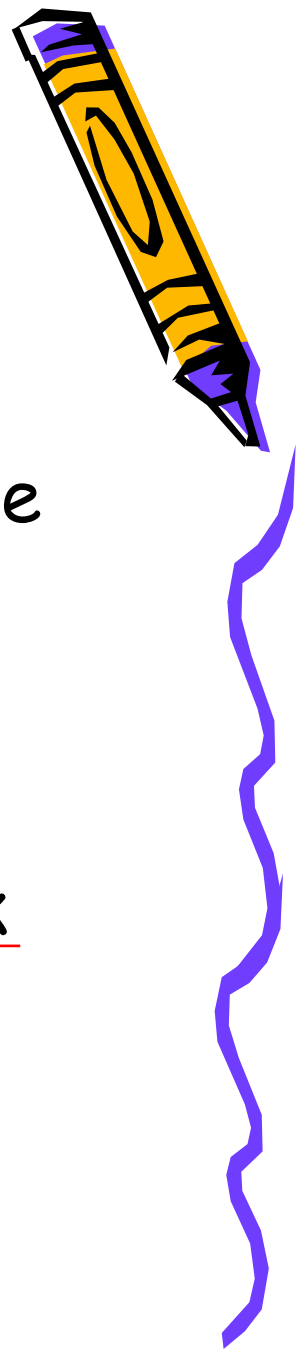
- technickej úrovne kapitálových statkov
- používanej technológie
- spôsobu riadenia
- kvality práce a pod.

- $\Rightarrow$ firma prijíma rozhodnutia v dvoch časových horizontoch:
- v krátkom časovom horizonte (krátke obdobie)
- v dlhom časovom horizonte (dlhé obdobie)

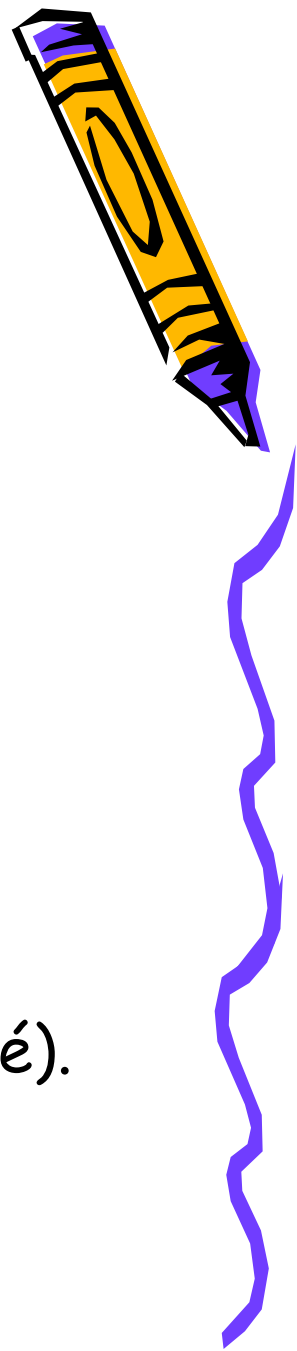
Krátke obdobie

- najdlhšie časové obdobie, v priebehu ktorého nemožno meniť objem minimálne jedného zo vstupov používaných vo výrobnom procese.

Dlhé obdobie

- najkratšie časové obdobie nevyhnutné k zmene objemu všetkých vstupov používaných vo výrobnom procese.

Rozlišujeme:

Variabilný vstup:

- vstup, ktorého množstvo je možné ľubovoľne meniť v rámci daného časového obdobia.

Fixný vstup:

- vstup, ktorého množstvo nie je možné v rámci daného časového obdobia ľubovoľne meniť (náklady na túto zmenu by boli neúnosne vysoké).

Výroba v krátkom období – jednofaktorová produkčná funkcia

- v krátkom období možno meniť prácu, ale kapitál je fixný

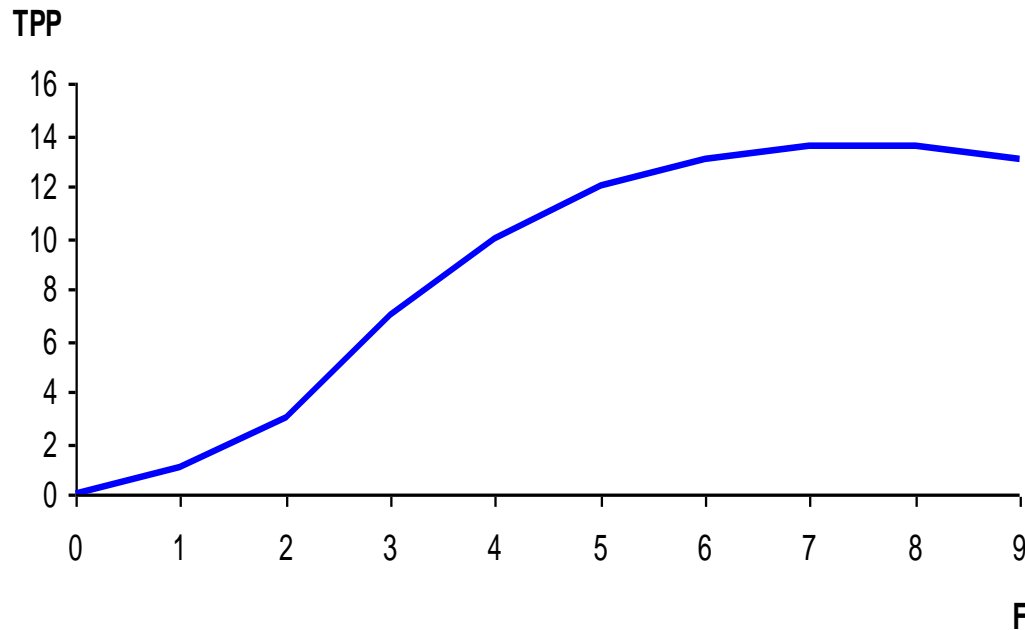
Uvažujeme výrobný proces, ktorý využíva dva výrobné faktory: prácu (L) a kapitál (K), na výrobu výstupu (Q). Vzťah medzi K , L a Q môžeme vyjadriť produkčnou funkciou v tvare:

- $Q = F(K, L)$

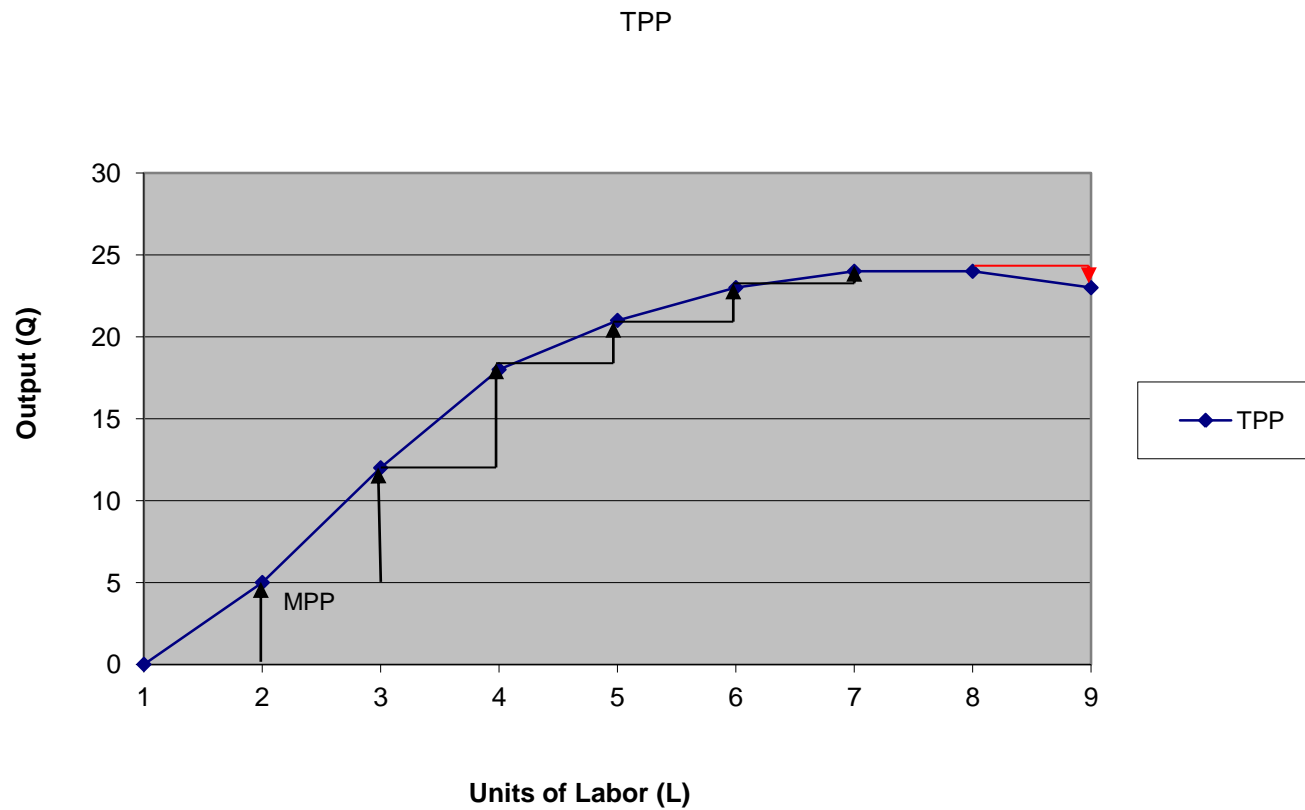
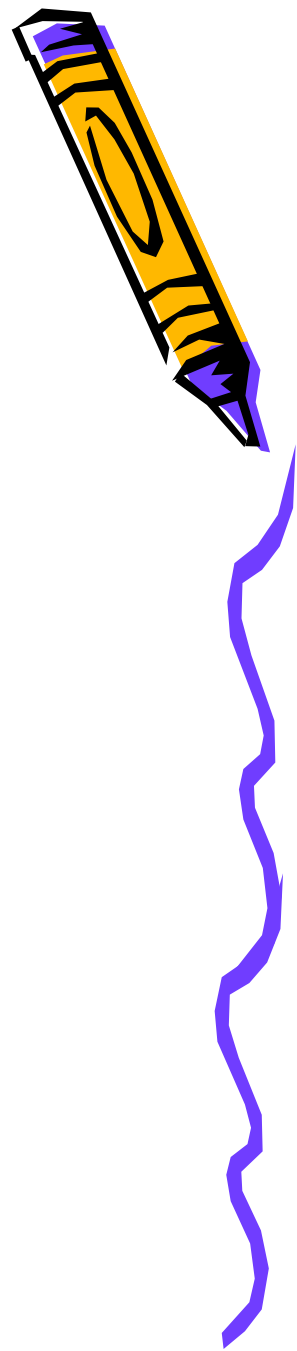

Jednofaktorová produkčná funkcia

Produkčná funkcia

Staníková, Zábovská

Staníková, Záborská

- produkčná funkcia prechádza počiatkom,
- pridávaním jednotiek variabilného vstupu sa výstup zo začiatku zvyšuje rastúcim tempom,
- od určitého bodu dodatočné jednotky variabilného vstupu prinášajú čoraz menšie prírastky výstupu

⇒ **Zákon klesajúcich výnosov**

- (platí v krátkom období)
- nie je univerzálny pre všetky krátkodobé produkčné funkcie

Zákon klesajúcich výnosov:

- Ak pridávame rovnaké množstvá variabilného vstupu a všetky ostatné vstupy sú konštantné, výsledné prírastky výstupu budú od určitej hranice klesať.

Príklad 1.:

- Uvažujme krátkodobý výrobný proces výroby kosačiek, ktorý môžeme vyjadriť funkciou $Q=F(K,L)=3KL$. (Q je počet kosačiek/týždeň, L je počet človekohodín/týždeň). Predpokladáme, že kapitál (K) je v krátkom období fixovaný na $K_0=1$ strojhod./týždeň.
  - a) Nakreslite túto produkčnú funkciu.
  - b) Ako sa zmení táto produkčná funkcia, ak bude kapitál fixovaný na $K_1=3$ strojhod./týždeň?

Príklad 2.:

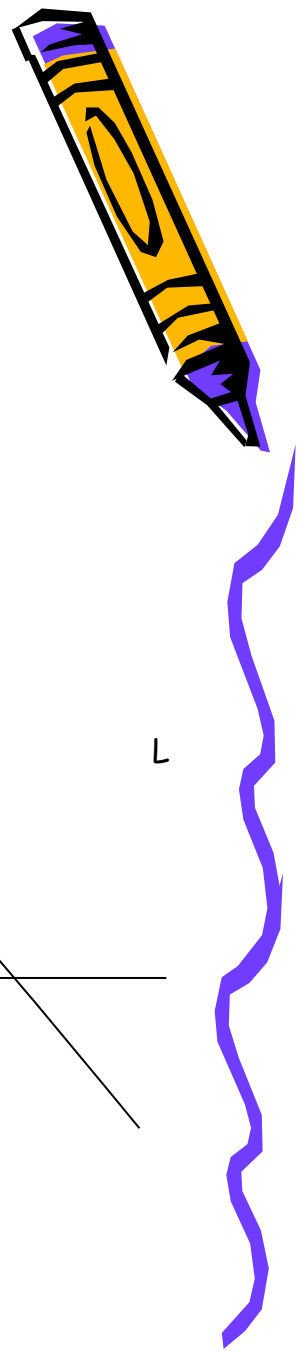
- Nakreslite produkčnú funkciu výroby kosačiek v krátkom období. Produkčná funkcia je daná vzťahom

$$F(K, L) = \sqrt{K} \sqrt{L}$$

- kapitál (K) je v krátkom období fixovaný na $K_0 = 4$ strojhod./týždeň.

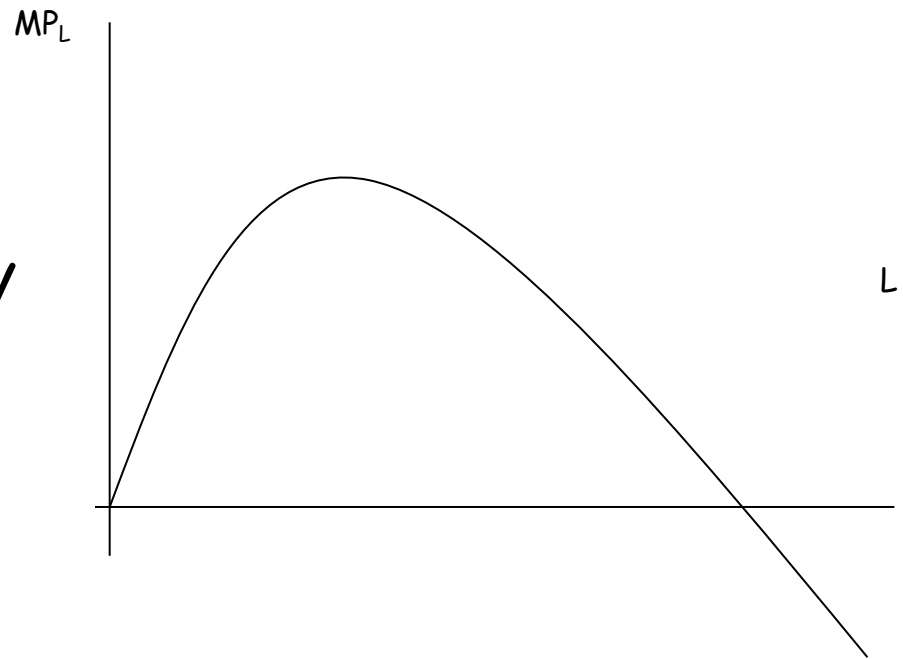
Krivka hraničného produktu (variabilného vstupu)

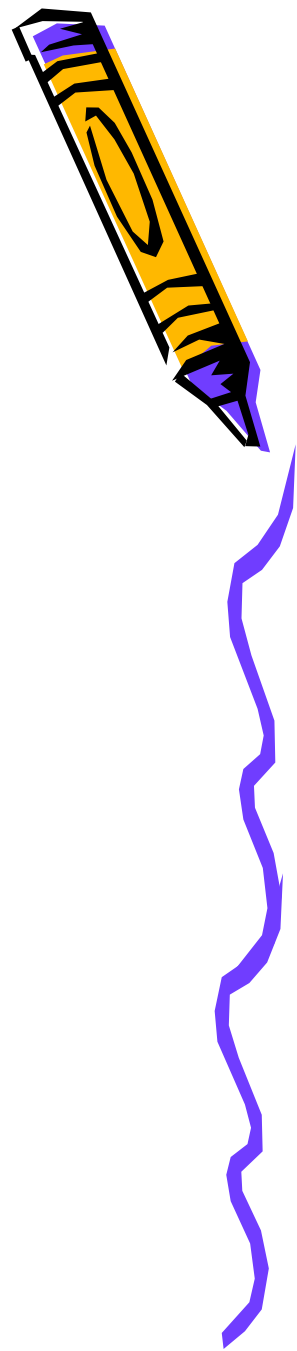

- zmena celkového produktu, ktorá nastane v dôsledku zmeny variabilného vstupu o jednotku, pričom ostatné vstupy zostávajú konštantné

$$MP_L = \frac{\Delta Q}{\Delta L}$$

- $MP_L = 0$ tam, kde celkový produkt je maximálny

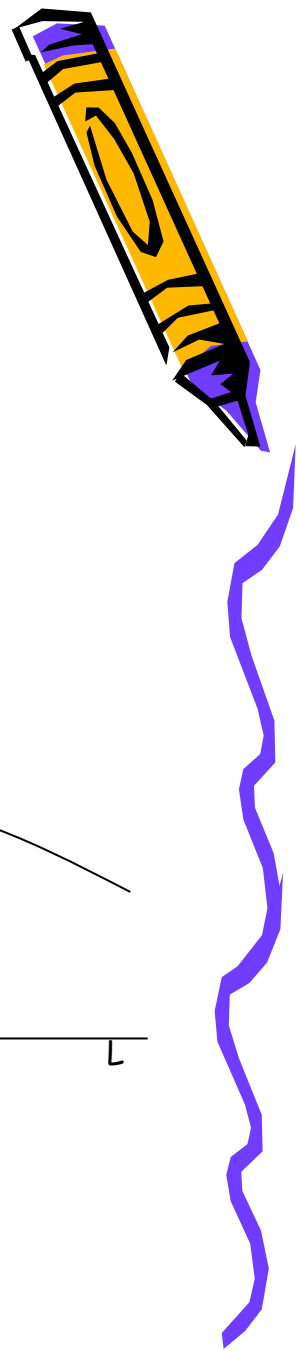

- Ak poznáme funkciu celkového produktu, jej zderivovaním dostaneme hraničný produkt

$$MP_L = \frac{\partial F(K, L)}{\partial L}$$

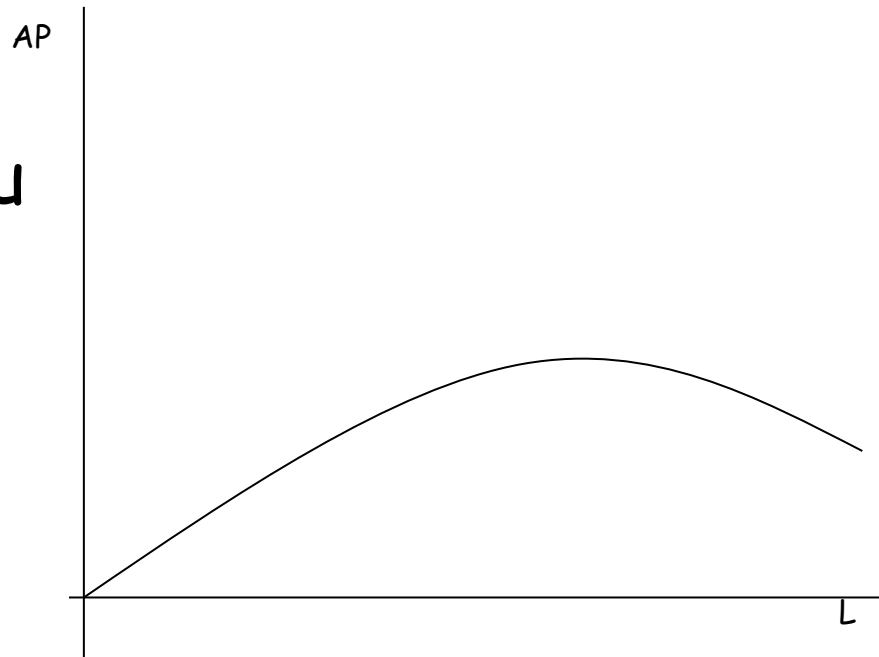

Priemerný produkt variabilného vstupu

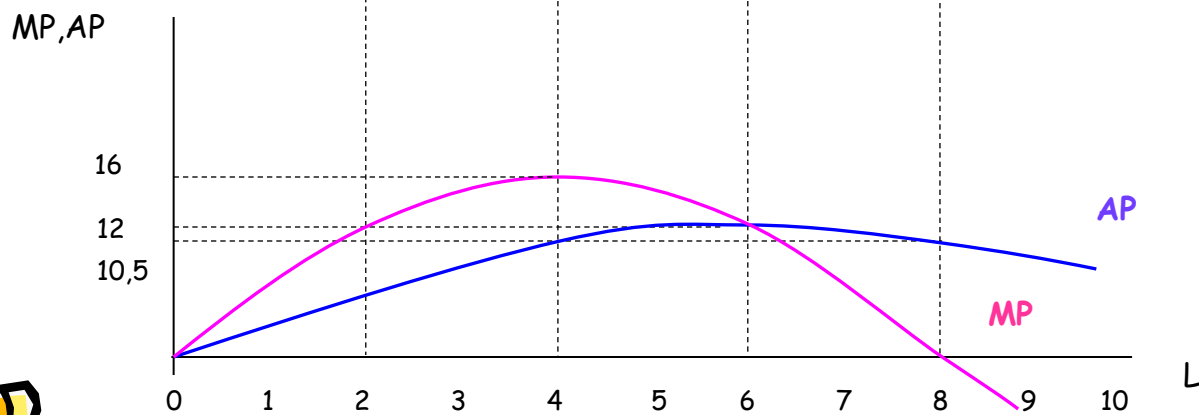
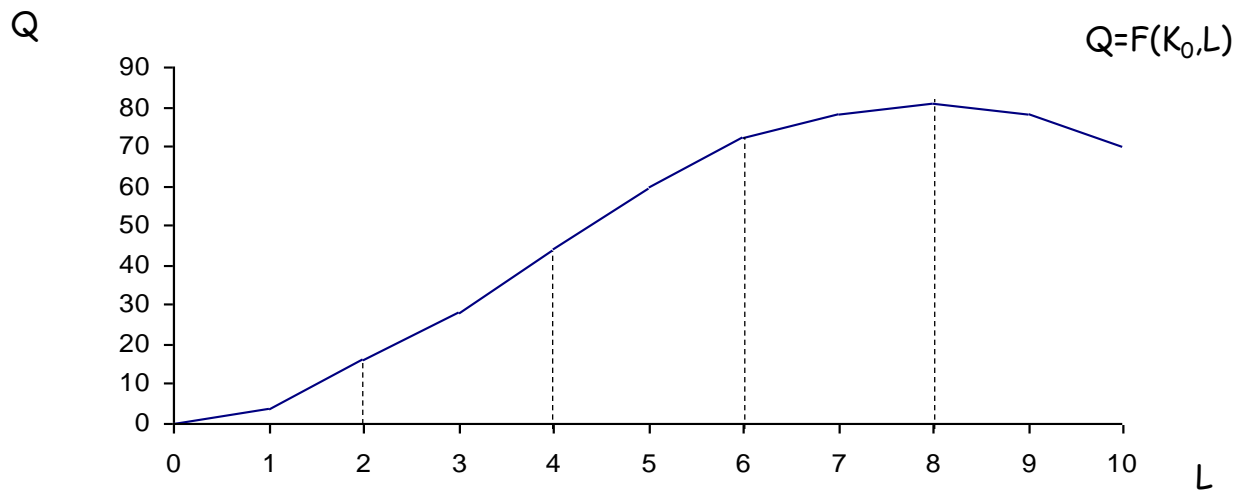

- celkový produkt
delený množstvom
variabilného vstupu

$$AP_L = \frac{Q}{L}$$

Vzťah medzi krivkami celkového, hraničného a priemerného produktu

Výroba v dlhom období (dvojfaktorová produkčná funkcia)

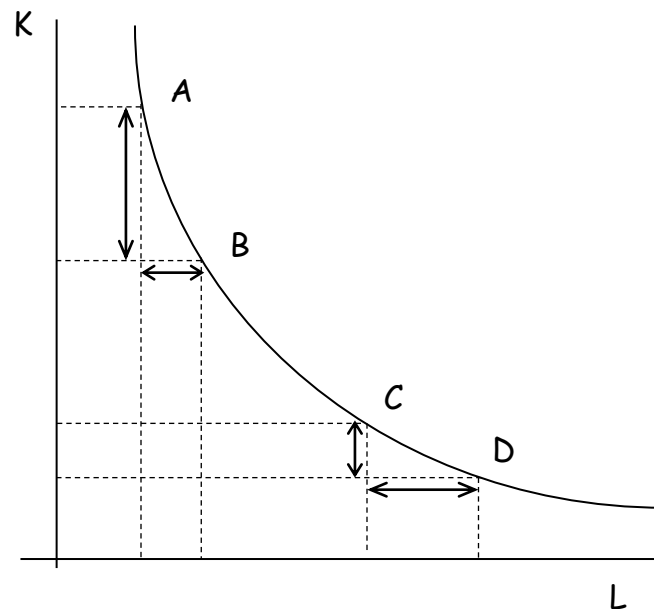

- V dlhom období sú všetky vstupy variabilné
- Pre zjednodušenie budeme uvažovať dva variabilné vstupy: prácu (L) a kapitál (K)

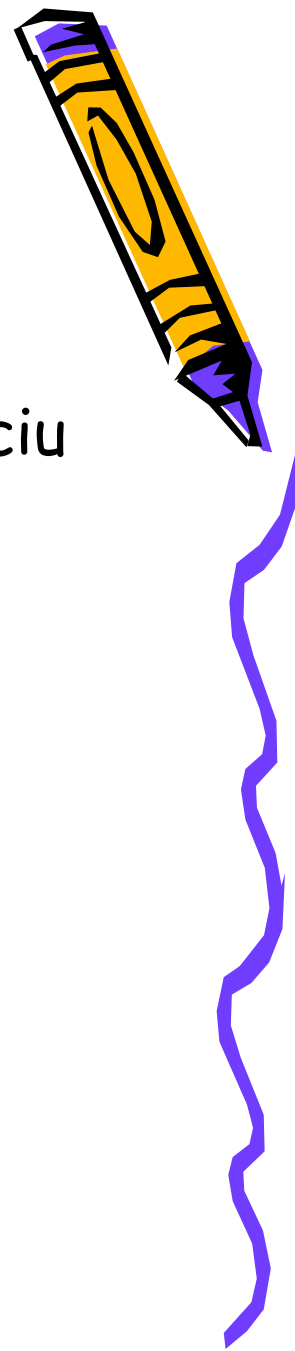

Izokvanta

- znázorňuje množinu všetkých dvojíc vstupov K a L , ktoré dávajú rovnakú úroveň výstupu.
- Jednotlivé úrovne výstupu potom môžeme znázorniť pomocou **mapy izokvant**

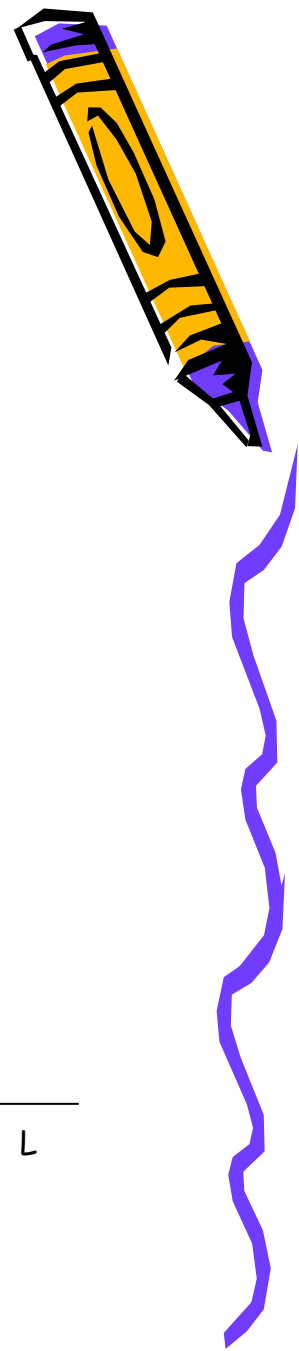
Príklad 3:

- Nakreslite mapu izokvant pre produkčnú funkciu
 $Q = F(K,L) = 3KL$, kde
  - a) $Q = 18$
  - b) $Q = 36$
  - c) $Q = 72$

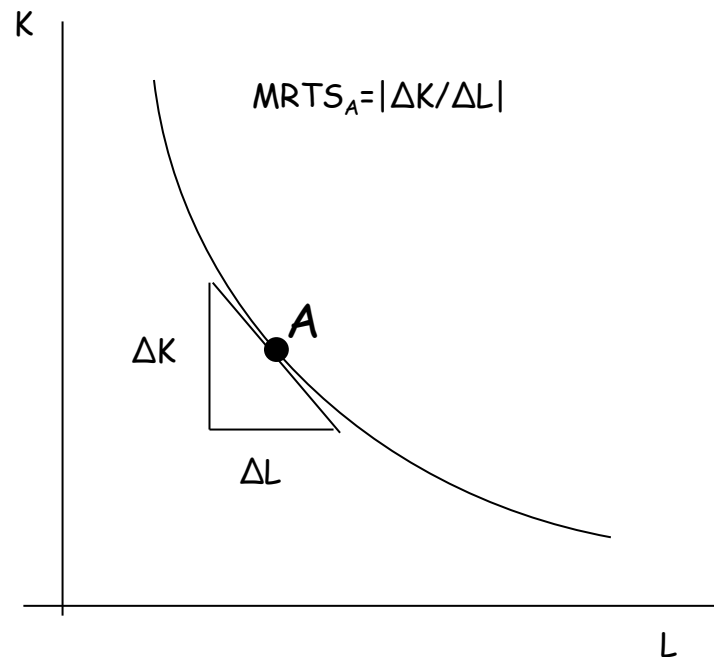

Hraničná miera technickej substitúcie (MRTS, Marginal Rate of Technical Substitution)

- pomer, v ktorom je možné jeden vstup nahradzovať druhým bez toho, aby sa zmenil výstup.

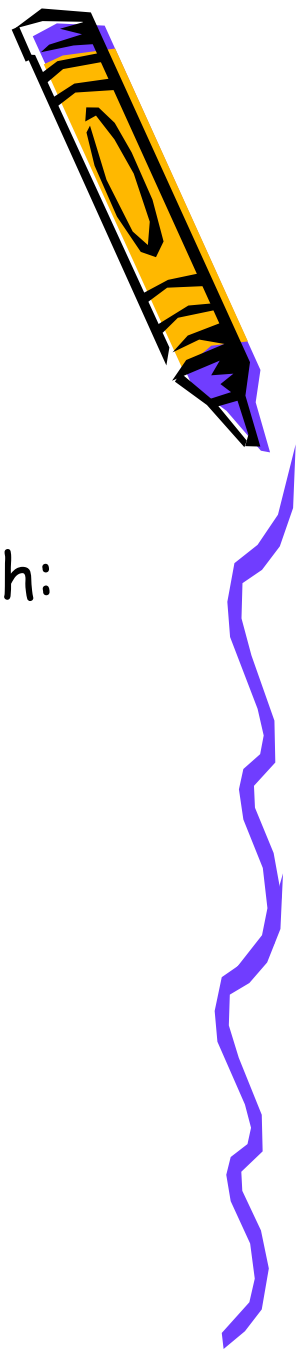
$$MRTS_A = \left| \frac{\Delta K}{\Delta L} \right|$$

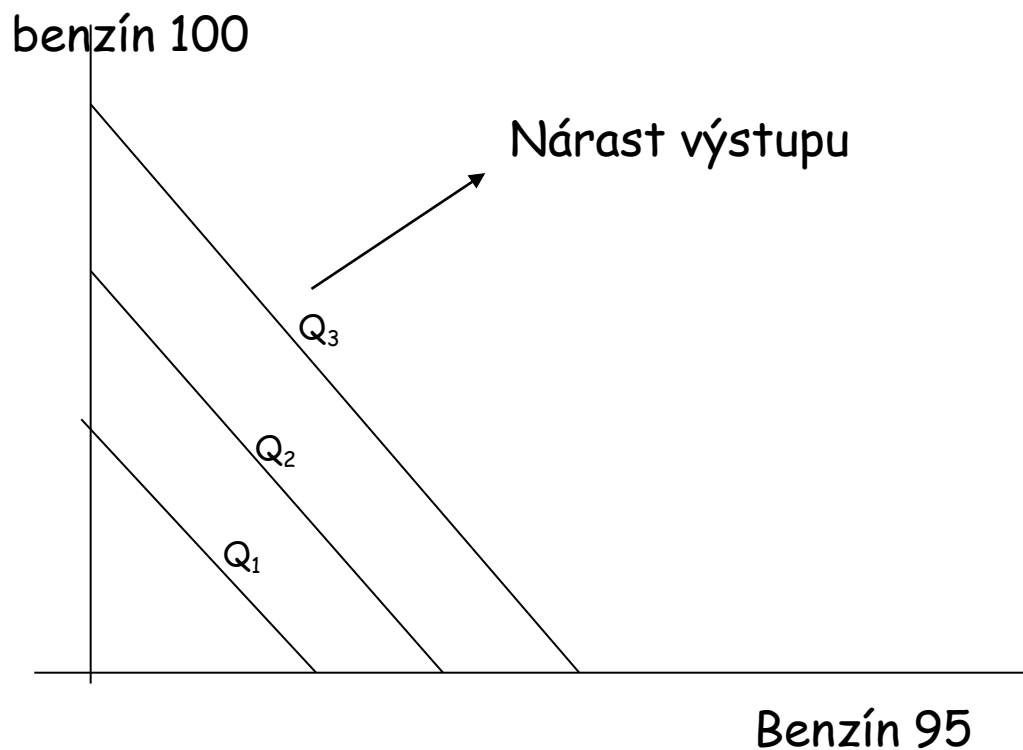
MRTS

- V každom bode izokvanty sa MRTS rovná absolútnej hodnote smernice izokvanty prechádzajúcej týmto bodom.
- Medzi MRTS v danom bode a MP_L a MP_K , ktoré tomuto bodu zodpovedajú, existuje určitý vzťah:

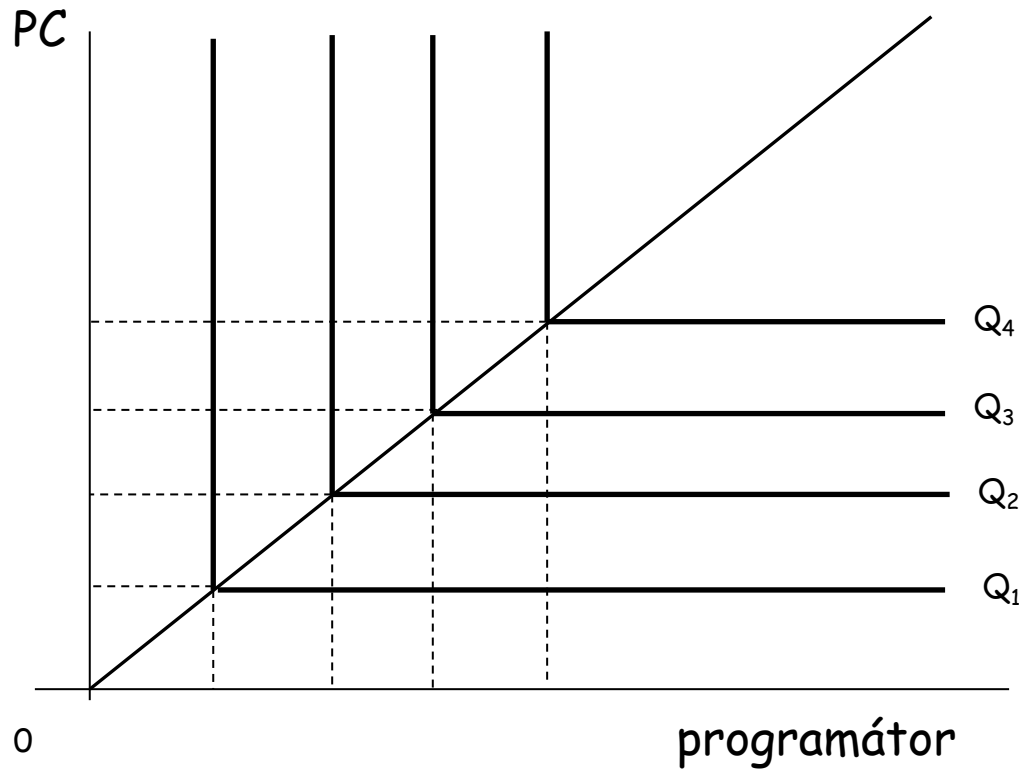
$$MRTS = \frac{\Delta K}{\Delta L} = \frac{MP_L}{MP_K} \quad \square$$

Mapa izokvant dokonalých substitútův

Mapa izokvant dokonalých komplementů

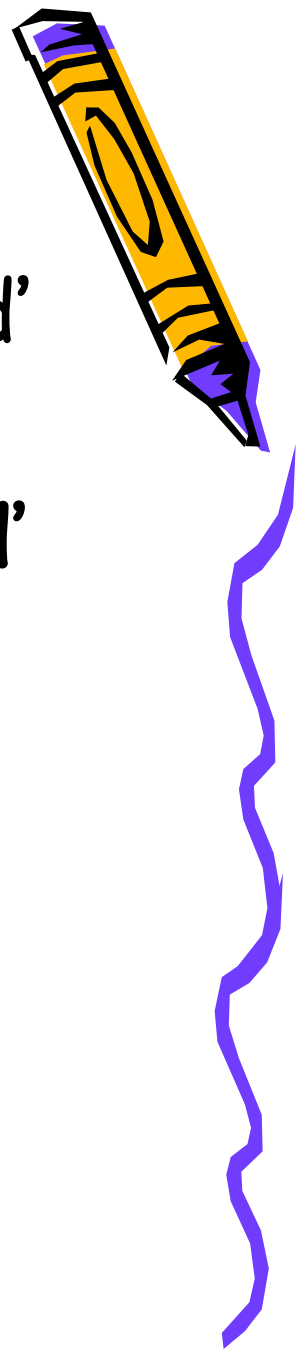
Staníková, Zábovská

Výnosy z rozsahu

- Predstavujú technickú vlastnosť produkčnej funkcie, ktorá slúži na vyjadrenie vzťahu medzi rozsahom a efektívnosťou, t.zn. či je výhodnejšie, ak produkciu v danom odvetví zabezpečuje viac malých firiem alebo menší počet veľkých firiem.

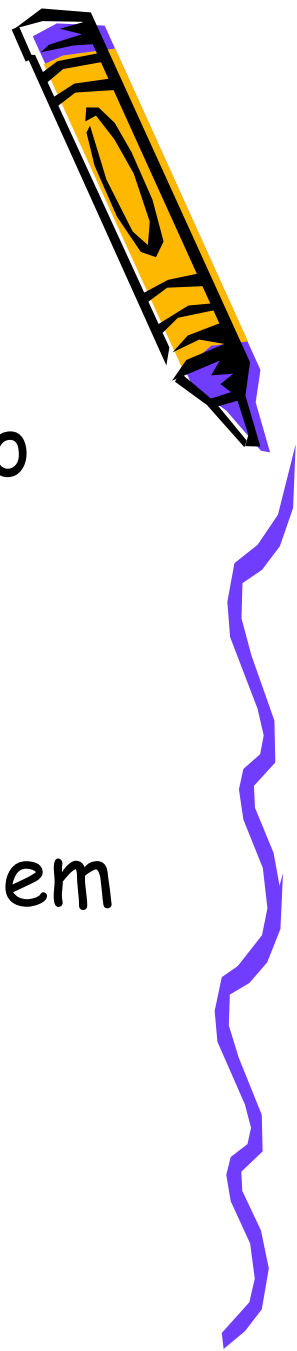

- týkajú sa dlhého obdobia (t.zn. keď sú všetky vstupy variabilné)
- udávajú, ako sa mení výstup, keď sa všetky vstupy zvýšia rovnakou proporciou.
- Poznáme:

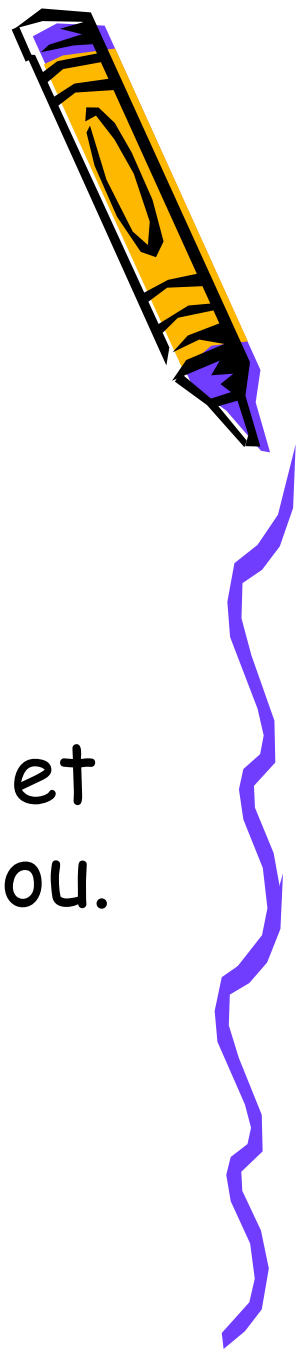
Rastúce výnosy z rozsahu:

- proporcionálne zvýšenie každého zo vstupov spôsobí viac než proporcionálne zvýšenie výstupu.
- Ide o odvetvie, kde na trh dodáva svoju produkciu len malý počet firiem

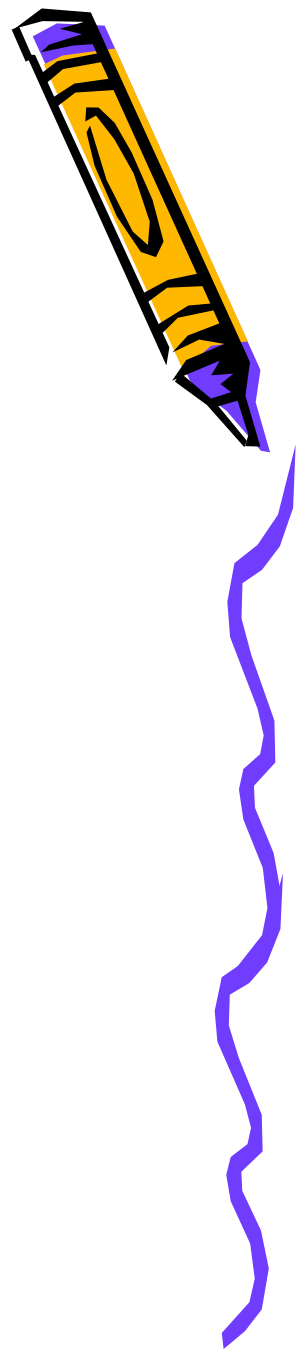
Konštantné výnosy z rozsahu

- proporcionálny rast každého zo vstupov spôsobí rovnako proporcionálny rast výstupu.
- V takomto odvetví nie je veľký počet malých firiem výhodou ani nevýhodou.

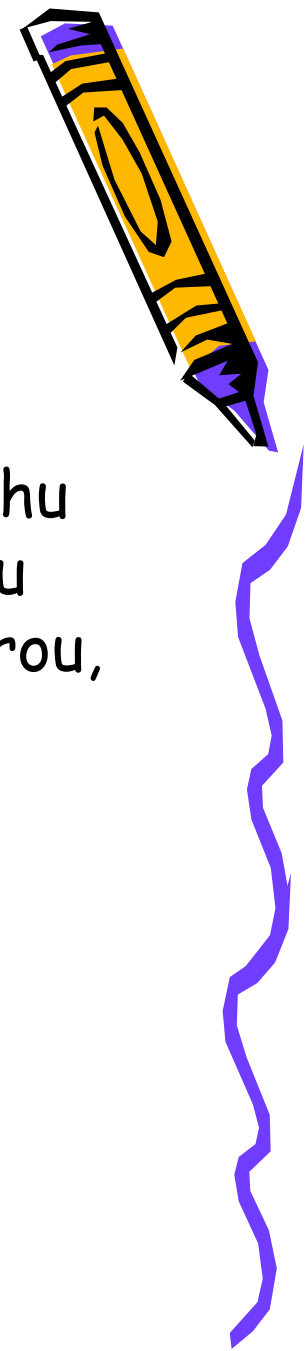
Klesajúce výnosy z rozsahu

- proporcionálny rast každého zo vstupov spôsobí menej než proporcionálne zvýšenie výstupu
- V tomto odvetví sú firmy s veľkým rozsahom výroby nevýhodou

Matematické vyjadrenie výnosov z rozsahu:

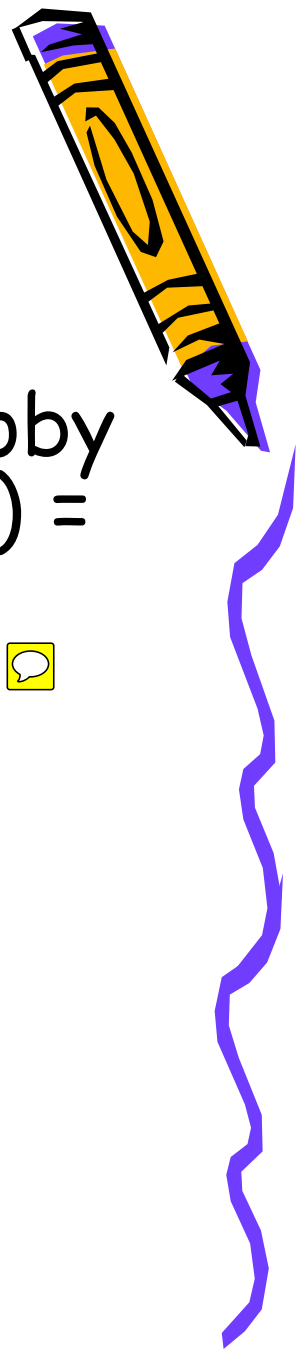
- $F(cK, cL) > cF(K, L)$ - rastúce výnosy z rozsahu
- $F(cK, cL) = cF(K, L)$ - konštantné výnosy z rozsahu
- $F(cK, cL) < cF(K, L)$ - klesajúce výnosy z rozsahu

Ak chceme zvýšiť všetky vstupy rovnakou mierou,
tak ich vynásobíme rovnakým číslom $c > 1$.

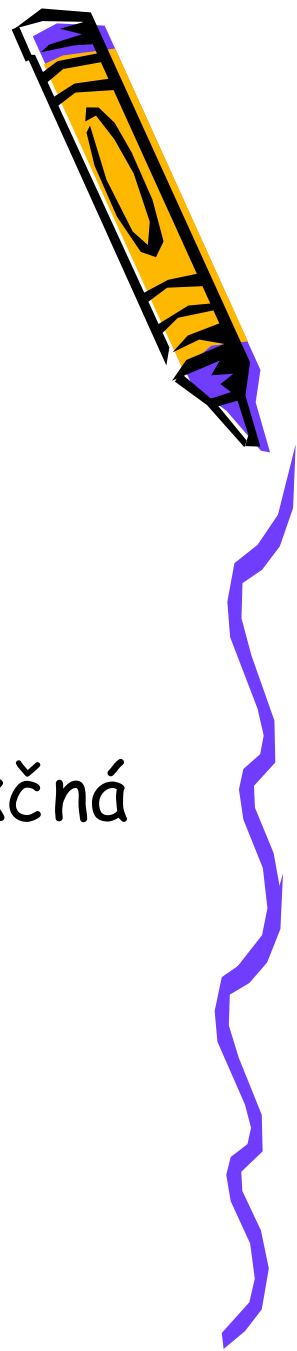

Príklad 4:

- Máme danú produkčnú funkciu výroby kosačiek v dlhom období $Q = F(K, L) = 2KL$. Zistite, aké výnosy z rozsahu vykazuje táto produkčná funkcia?

Príklady produkčných funkcií:

- Cobb-Douglasova produkčná funkcia:

$$Q = mK^{\alpha} L^{\beta}$$

Kde α, β sú čísla medzi 0 a 1 a m je akékoľvek kladné číslo

- Leontievova produkčná funkcia (produkčná funkcia so stálymi proporciami):

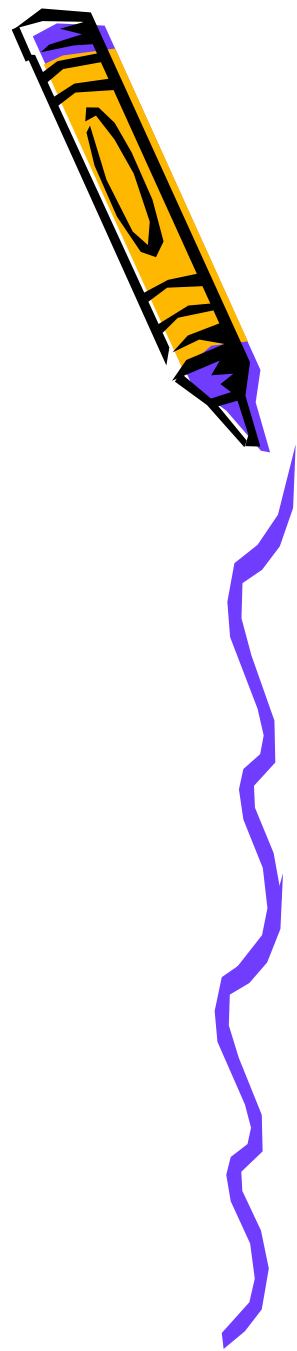
$Q = \min(aK, bL)$ ak sú obidva vstupy dokonalé komplementy

Výnosy z rozsahu v prípade Cobb-Douglasovej produkčnej funkcie:

Ak bude:

- $\alpha + \beta > 1$ ide o rastúce výnosy z rozsahu
- $\alpha + \beta < 1$ ide o klesajúce výnosy z rozsahu
- $\alpha + \beta = 1$ ide o konštantné výnosy z rozsahu

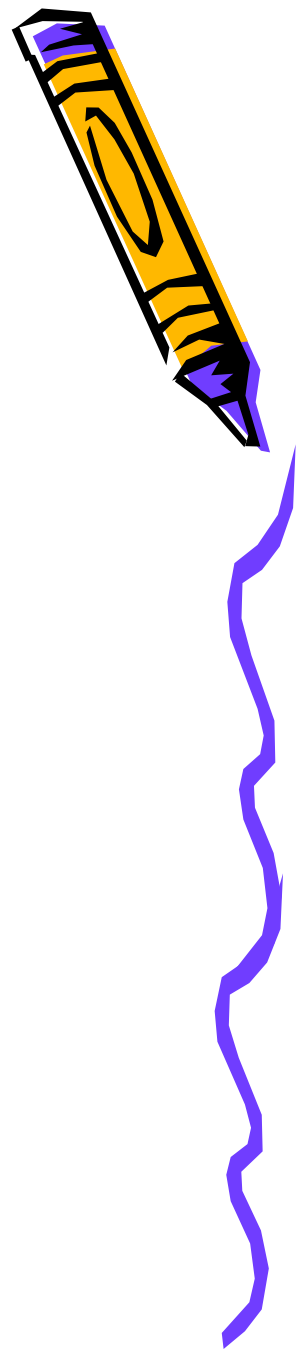

Kontrolné otázky a príklady:

1. Zakreslite graf kriviek krátkodobého celkového produktu pre každú z nasledujúcich výrobných funkcií, ak je K fixované na 2 jednotkách.
a) $Q = F(K,L) = 4K + 2L$
b) $Q = F(K,L) = 2K^2 L$
Vyhovujú tieto výrobné funkcie zákonu klesajúcich výnosov?
2. Predpokladajme, že kapitál je fixovaný na 3 jednotkách v produkčnej funkcii $Q = F(K,L) = 2KL$. Nakreslite krivky celkového, medzného a priemerného produktu pre vstup práce.
3. Hraničná miera technickej substitúcie medzi výrobnými faktormi K a L je 4. Ak máme záujem vyrábať rovnaké množstvo produkcie, ale pritom znížiť využívané množstvo faktoru L o 3 jednotky, o koľko viac jednotiek výrobného faktoru K budeme potrebovať?
4. Pri danom objeme vstupu kapitálu a práce je hraničný produkt práce vo výrobnom procese 3 jednotky výstupu. Ak je hraničná miera technickej substitúcie medzi K a L 9, aký je hraničný produkt kapitálu?
5. Zakreslite mapu izokvant pre dokonalé substitúty a dokonalé komplementy.

6. Zistite, aké výnosy z rozsahu vykazujú nasledujúce výrobné funkcie:

$$a) Q = F(K, L) = K^{\frac{1}{2}} L^{\frac{1}{2}}$$

$$b) Q = F(K, L) = K^{\frac{1}{3}} L^{\frac{1}{3}}$$

$$c) Q = F(K, L) = 2K + 3L$$

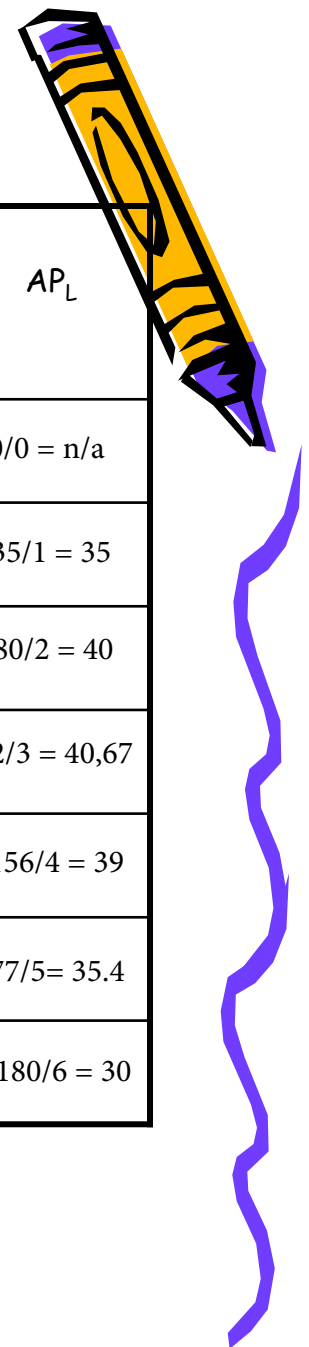

$$d) Q = F(K, L) = K_1^{0,3} K_2^{0,3} L^{0,3}$$

$$e) Q = F(K, L) = aK^3 + bL^3$$

$$f) Q = F(K, L) = K^{0,5} L^{0,6}$$

7. Firma produkuje v krátkom období pri stálom kapitálovom vybavení a meniacom sa variabilnom vstupe. Tabuľka ukazuje, ako sa mení množstvo práce pri jednotlivých úrovniach výstupu

- a) Vypočítajte hraničný produkt práce (MP_L) a priemerný produkt práce AP_L
- b) Graficky znázorníte MP_L a AP_L
- c) Približne od akej úrovne pracovného vstupu sa začína výnos znižovať? **od $L = 2$ (maximum)**
- d) Približne pri akej úrovni pracovného vstupu MP_L pretne AP_L ? **približne pri $L = 3$**

Práca L Pracovníci /týždeň	Výstup (výrobky/ týždeň)	MP_L	AP_L
0	0	$0/0 = \text{n/a}$	$0/0 = \text{n/a}$
1	35	$(35-0) / 1-0 = 35$	$35/1 = 35$
2	80	$(80-35) / (2-1) = 45$	$80/2 = 40$
3	122	$(122-80) / 1 = 42$	$122/3 = 40,67$
4	156	$(156-122) / 1 = 34$	$156/4 = 39$
5	177	$(177-156) / 1 = 21$	$177/5 = 35.4$
6	180	$(180-177) / 1 = 3$	$180/6 = 30$

Sú nasledujúce tvrdenia správne? ÁNO/NIE

1. Rozdiel medzi dlhým a krátkym obdobím spočíva v tom, že v krátkom období existuje aspoň jeden fixný vstup, zatiaľ čo v dlhom období sú všetky vstupy variabilné? **ÁNO**
2. Hraničný produkt variabilného vstupu vyjadríme ako celkový produkt delený množstvom tohto vstupu. **ÁNO**
medzný produkt sa vypočíta ako zmena množstva kapitálu delený zmenou množstva práce
3. Ak produkčná funkcia vykazuje klesajúce výnosy z rozsahu, tak pre ňu súčasne platí aj zákon klesajúcich výnosov. **ÁNO**
4. Ak chceme alokovať vstupy medzi dva výrobné procesy tak, aby bol maximalizovaný výstup, hraničné produkty vstupu pre obidva výrobné procesy musia byť rovnaké. **ÁNO**
5. Izokvanta vyjadruje kombináciu výrobných faktorov, ktoré prinášajú rovnaký zisk. **ÁNO**
6. V podmienkach konštantných výnosov z rozsahu platí, že zdvojnásobenie každého zo vstupov povedie k zdvojnásobeniu výstupu? **ÁNO**

Doplňte:

1. Produkčná funkcia vyjadruje vzťah medzi množstvom vstupov a .....**vyprodukovaným množstvom**.....
2. Zákon klesajúcich výnosov znie: Od určitého bodu rastie výstup .....**pomalšie**....., než sa zvyšuje variabilný vstup.
3. Izokvanta je množina všetkých vstupov, ktoré dávajú .....**rovnaký výstup**.....
4. Hraničná miera technickej substitúcie vyjadruje pomer, v ktorom je možné **jeden vstup nahrádzať iným, pri nezmenenom výstupnom množstve**
5. Ak sú obidva vstupy v danej výrobe dokonalými substitútmi, hraničná miera technickej substitúcie medzi týmito vstupmi bude .....**konštantná**.....
6. Výnosy z rozsahu udávajú, ...**ako sa mení výstup**....., keď .....**všetky vstupy zvýšime rovnakou proporciou**.....

